

Hvorfor slæber Homer på femte fod ?

af Ole Balslev

I forbindelse med den propædeutiske undervisning i græsk på Odense Universitet opstod der for en del år siden et behov for at skabe en nøgle til de homeriske heksameters opbygning. Denne nøgle, som nærmere skal beskrives i det følgende, medførte at der bekvemt kunne laves statistiske oversigter over de forskellige verstypers forekomst, og disse statistikker medførte igen nogle iagttagelser over forekomster af den bisyllabiske 5. fod ("slæbeverset"). Den efterfølgende fremstilling af dette forløb og undersøgelsernes foreløbige resultater har i hovedtrækkene været præsenteret på et møde d. 21. februar 1996 i Filologisk-Historisk Samfund. Ved den lejlighed blev der under debatten fremført mange interessante betragtninger om materialets holdbarhed, og det er mit håb med denne nye præsentation at provokere yderligere kommentarer.

Den metriske nøgle

Hvis man betegner den enkelte fod i det daktyliske heksameter med enten **2** (bisyllabisk fod) eller **3** (trisyllabisk fod), og hvis man for det enkelte vers nøjes med at kode de første 4 daktyler, vil man finde i alt 16 forskellige kombinationer af **2** og **3**. Disse kombinationer kan opstilles i en række således: 2222 – 2223 – 2232 - ... - 3323 - 3332 – 3333.

Disse kombinationer af 2 og 3 kunne så være koder for de enkelte verstyper således at 2222 betegner et vers hvor de fire første daktyler alle er bisyllabiske, mens 3333 tilsvarende betegner et vers hvis fire første daktyler er trisyllabiske.

Men koden lader sig forenkle endnu mere, idet hver enkelt talkombination – og dermed hver enkelt verstype - kan betegnes med et af alfabetets første 16 bogstaver. Dermed får man den endelige kode som vises i følgende skema:

Versets opbygning (første 4 daktyler)			
A	2222	I	3222
B	2223	J	3223
C	2232	K	3232
D	2233	L	3233
E	2322	M	3322
F	2323	N	3323
G	2332	O	3332
H	2333	P	3333

Hvis versets 5. fod er bisyllabisk, markeres det med * efter bogstavet. M* betegner således et vers af typen 3322-2.

Det metriske skema for en hel sang kan ved denne metode trykkes på en enkelt A4-side, som bilag A viser et eksempel på. Det skal naturligvis understreges at denne skematiske oversigt kun angiver versenes opbygning i bi- og trisyllabiske daktyler og intet siger om andre mindst lige så væsentlige metriske egenskaber som f.eks. cæsurerne.

Statistik

Med Oxford-udgaven som grundlag foretog jeg en analyse af den metriske opbygning i følgende sange: *Iliaden*: nr. 1, 6, 9, 16, 19; *Odysseen*: nr. 1, 6, 9, 8, 22. Resultaterne af disse optællinger fremgår af bilag B, C og D.

Det fremgår klart af oversigterne at der er god overensstemmelse mellem *Iliaden* og *Odysseen* i fordelingen af de forskellige verstyper. Det samlede omfang af de undersøgte sange udgør:

Iliaden: 1.853 vers = 11,8 % af hele værket

Odysseen: 1.842 vers = 15,2 % af hele værket

Ingen af de foretagne beregninger viser markante forskelle i den metriske praksis i de to homeriske værker. Bisyllabisk daktyl forekommer i begge værker hyppigst på 2. fod, derefter kommer 1. fod, 4. fod, 3. fod og endelig 5. fod, jfr. nedenstående skema:

	<i>Iliaden</i>	<i>Odysseen</i>
2. fod	37.8%	43.6%
1. fod	37.3%	39.1%
4. fod	29.4%	27.3%
3. fod	15.7%	17.0%

5. fod	4.4%	4.6%
--------	------	------

Ca. hvert femte vers (Il. 20.8%, Od. 18.2%) er helt uden bisyllabiske daktyler. Det er værd at bemærke, at en væsentlig del af disse vers hører til de hyppigt forekommende formelvers. Lidt under 2/3 af samtlige vers (Il. 63.6%, Od. 60.4%) rummer højst en bisyllabisk daktyl. Færre end hvert tiende vers (Il. 8.5%, Od. 9.3%) rummer flere end to bisyllabiske daktyler.

Der er ikke i undersøgelsen foretaget nogen justeringer i forbindelse med gentagelser af passager. Hvis bestemte vers er gentaget, er de i dette materiale medtaget, hver gang de forekommer.

Formelvers

Under den detaljerede analyse af de nævnte ti sange meldte der sig en mistanke om at der i formelversene var en større tilbøjelighed til trisyllabiske daktyler end i de øvrige dele af testen. De følgende analyser bekræfter denne antagelse.

ILIADEN

Metode: i Prendergast: *Concordance to the Iliad* er udvalgt de formelvers, som forekommer mindst 5 gange og som ikke rummer propria.

1. Alfabetisk liste

ἀγχοῦ δ' ἰσταμένη (-μενος) ἔπεα πτερόεντα προσηύδα	(9)	2 3 3 3
ἄλλ' ἄγε ὡς ἂν ἐγὼν εἶπω, πειθώμεθα πάντες	(7)	3 3 2 2
ἀλλὰ τίη μοὶ ταῦτα φίλος διελέξατο θυμός;	(5)	3 2 3 3
ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῆσι(ν)	(7)	3 3 3 3
ἄλλ' ὁ μὲν ἅντα ἰδὼν ἠλεύατο χάλκεον ἔγχος	(6)	3 3 2 3
ἀνέρες ἐστὲ, φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς	(7)	3 3 2 3
αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἔντο	(7)	3 3 3 3
αὐτίκα δ' ἐξ ὀχέων σὺν τεύχεσιν ἄλτο χαμάζε	(5)	3 3 2 3
ἄψ δ' ἐτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο, κῆρ' ἀλεείνων	(6)	3 2 3 3
βῆ δὲ διὰ προμάχων, κεκορυθμένος αἶθοπι χαλκῶ	(7)	3 3 3 3
δαίνυντ', οὐδέ τι θυμὸς ἐδέυετο δαιτὸς εἶσης	(5)	2 3 3 3
δούπησεν δὲ πεσῶν ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῶ	(7)	2 3 3 3
ἐν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρὶ, ἔπος τ' ἔφατ', ἐκ τ' ὀνόμαζε	(5)	3 2 3 3
ἦ α, καὶ ἀμπεπαλῶν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος	(7)	3 3 3 3

ἦτοι ὄγ' ὡς εἰπὼν, κατ' ἄρ' ἔζετο, τοῖσι δ' ἀνέστη	(5)	3 2 3 3
καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα	(14)	2 2 3 3
οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν, ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες	(11)	3 3 3 2
ὁ σφιν εὐφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν	(9)	3 3 3 3
ὄφρ' εἶπω τά με θυμός ἐνὶ στήθεσσι κελεύει	(5)	2 3 3 2
ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν	(7)	2 3 3 3
τῷ δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἔποντο	(7)	3 3 3 2
ὡς εἰπὼν ὤτρυνε μένος καὶ θυμόν ἐκάστου	(9)	2 2 3 2
ὡς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ	(10)	3 3 3 3
ὡς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον, ἠδ' ἐπίθοντο	(7)	3 3 3 3
ὡς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον	(8)	2 2 3 2

I alle tilfælde er 5. fod trisyllabisk, og analysen kan derfor nøjes med at beskrive de første fire fødder.

2. Opstilling efter opbygning

Fire første fødder alle trisyllabiske

ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῆσι(ν)	(7)	3 3 3 3
αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἔντο	(7)	3 3 3 3
βῆ δὲ διὰ προμάχων, κεκορυθμένος αἶθοπι χαλκῷ	(7)	3 3 3 3
ἦ α, καὶ ἀμπεπαλῶν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος	(7)	3 3 3 3
ὁ σφιν εὐφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν	(9)	3 3 3 3
ὡς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ	(10)	3 3 3 3
ὡς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον, ἠδ' ἐπίθοντο	(7)	3 3 3 3

En af de første fire fødder bisyllabisk

ἀγχοῦ δ' ἰσταμένη (-μενος) ἔπεα πτερόεντα προσηύδα	(9)	2 3 3 3
ἀλλὰ τίη μοὶ ταῦτα φίλος διελέξατο θυμός;	(5)	3 2 3 3
ἀλλ' ὁ μὲν ἄντα ἰδὼν ἠλεύατο χάλκεον ἔγχος	(6)	3 3 2 3
ἀνέρες ἐστὲ, φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς	(7)	3 3 2 3
αὐτίκα δ' ἐξ ὀχέων σὺν τεύχεσιν ἄλτο χαμᾶζε	(5)	3 3 2 3
ἄψ δ' ἐτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο, κῆρ' ἀλεείνων	(6)	3 2 3 3
δαίνυντ', οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς εἶσης	(5)	2 3 3 3

δούπησεν δὲ πεσῶν ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ	(7)	2 3 3 3
ἐν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρὶ, ἔπος τ' ἔφατ', ἐκ τ' ὀνόμαζε	(5)	3 2 3 3
ἦτοι ὄγ' ὡς εἰπῶν, κατ' ἄρ' ἔζετο, τοῖσι δ' ἀνέστη	(5)	3 2 3 3
οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν, ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες	(11)	3 3 3 2
ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν	(7)	2 3 3 3
τῷ δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἔποντο	(7)	3 3 3 2

To af de første fire fødder bisyllabisk

ἄλλ' ἄγε ὡς ἂν ἐγὼν εἶπω, πειθώμεθα πάντες	(7)	3 3 2 2
καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα	(14)	2 2 3 3
ὄφρ' εἶπω τά με θυμός ἐνὶ στήθεσσι κελεύει	(5)	2 3 3 2

Tre af de første fire fødder bisyllabiske

ὡς εἰπῶν ὤτρυνε μένος καὶ θυμόν ἐκάστου	(9)	2 2 3 2
ὡς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον	(8)	2 2 3 2

Antal forekomster med

ingen bisyllabiske daktyler	54	29,7 %
højst en bisyllabisk daktyl	139	76,4 %
højst to bisyllabiske daktyler	165	90,7 %

ODYSSEEN

Metode: i Dunbar: *Concordance to the Odyssey* er udvalgt de formelvers, som forekommer mindst 5 gange og som ikke rummer propria.¹

1. Alfabetisk liste

ἄλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον(13)	3 3 3 3
ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῆσι(ν)	(7) 3 3 3 3
αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἔντο	(14) 3 3 3 3

¹ 'Hώς er i denne forb. ikke betragtet som proprium.

αὐτὰρ ἐπεὶ ' ἐπὶ νῆα κατήλυθον ἠδὲ θάλασσαν	(5)	3 3 3 3
... κατήλθομεν ...	(2)	3 3 3 3
αὐτὰρ ἐπεὶ σπεύσαν τε πῖον θ' ὅσον ἤθελε θυμός	(5)	3 2 3 3
δὴ τότε κοιμήθημεν ἐπὶ ηγγίμνι θαλάσσης	(5)	3 2 3 2
δύσετό τ' ἠέλιος σκιάωντό τε πᾶσαι ἀγυαί	(7)	3 3 3 3
εἶδατα πόλλ' ἐπιθείσα χαριζόμενη παρεόντων	(6)	3 3 3 3
εἰς ὑπερῶ' ἀναβάσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν	(3)	3 3 3 3
ἔς δ' ὑπερῶ' ...	(3)	3 3 3 3
ἔνθεν δὲ προτέρω πλέομεν ἀκαχήμενοι ἦτορ	(5)	2 3 3 3
ἔν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρὶ, ἔπος τ' ἔφατ', ἐκ τ' ὀνόμαζε	(5)	3 2 3 3
ἐξῆς δ' ἐζόμενοι πολιὴν ἄλλα τύπτον ἐρετμοῖς	(6)	2 3 3 3
ἦμεθα δαινύμενοι κρέατ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἠδύ	(6)	3 3 3 3
ἦμος δ' ἠέλιος κατέδου καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθεν	(6)	2 3 3 3
ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη οδοδάκτυλος Ἥως	(20)	2 3 3 3
καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα	(17)	2 2 3 3
... προσηύδων	(6)	2 2 3 3
... φωνήσασ' ... προσηύδα	(7)	2 2 3 3
καί μοι ταῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' ἐὺ εἰδῶ	(7)	2 3 3 3
καλῆ χρυσεῖη, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος	(6)	2 2 3 3
νίψασθαι· παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάννυσε τράπεζαν	(6)	2 3 2 3
νόστον θ', ὡς ἐπὶ πόντον ἐλεύσομαι (-σεαι) ἰχθυόεντα	(5)	2 3 3 3
οἱ δ' αἰψ' εἴσβαινον καὶ ἐπὶ κληῖσι καθίζον	(7)	2 2 3 2
οἱ δ' ἐπ' ὀνειάθ' ἐτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον	(11)	3 3 3 3
ὃ σφιν εὐφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν	(6)	3 3 3 3
ὄφρ' εἶπω τά με θυμός ἐνὶ στήθεσσι κελεύει	(5)	2 3 3 2
σίτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα	(7)	2 2 3 3
στῆ α παρὰ σταθμὸν τέγεος πύκα ποιητοῖο	(5)	3 2 3 3 2
τίς, πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆς;	(6)	3 2 3 3
τοίγαρ ἐγὼ τοι, ξεῖνε, μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω(6)	3 2 3 3	
χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχῶ ἐπέχευε φέρουσα	(6)	3 3 3 3
ὦδε δέ τις εἶπεσκε νέων ὑπερηνορέοντων	(5)	3 2 3 3
ὦδε δέ τις εἶπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον	(6)	3 2 3 2
ὡς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκτὴν ἐγένοντο σιωπῆ	(5)	3 3 3 3
ὡς ἐφάμην, ἠ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο διὰ θεάων	(5)	3 2 3 3
ὡς ἐφάμην, ὃ δέ μ' αὐτίκ' ἀμειβόμενος προσέειπεν	(7)	3 3 3 3
ὡς ἔφατ', αὐτὰρ ἐγὼ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον	(15)	3 3 3 3

ὥς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον	(17)	2 2 3 2
ὥς τότε μὲν πρόπαν ἡμᾶρ ἐς ἡέλιον καταδύντα	(6)	3 3 3 3

5. fod er trisyllabisk, undtagen i det ene tilfælde, hvor den er angivet som bisyllabisk.

2. Opstilling efter opbygning

Fire første fødder alle trisyllabiske

ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἶπε καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον(13)	3 3 3 3
ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῆσι(v)	(7) 3 3 3 3
αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἔντο	(14) 3 3 3 3
αὐτὰρ ἐπεὶ ' ἐπὶ νῆα κατήλυθον ἠδὲ θάλασσαν	(5) 3 3 3 3
... κατήλθομεν ...	(2) 3 3 3 3
δύσετό τ' ἡέλιος σκιάωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί	(7) 3 3 3 3
εἶδατα πόλλ' ἐπιθείσα χαριζόμενη παρεόντων	(6) 3 3 3 3
εἰς ὑπερῶ' ἀναβάσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν	(3) 3 3 3 3
ἐς δ' ὑπερῶ' ...	(3) 3 3 3 3
ἤμεθα δαινύμενοι κρέατ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἠδύ	(6) 3 3 3 3
οἱ δ' ἐπ' ὀνειάθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον	(11) 3 3 3 3
ὃ σφιν εὐφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν	(6) 3 3 3 3
χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόω ἐπέχευε φέρουσα	(6) 3 3 3 3
ὥς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῆ	(5) 3 3 3 3
ὥς ἐφάμην, ὁ δέ μ' αὐτίκ' ἀμειβόμενος προσέειπεν	(7) 3 3 3 3
ὥς ἔφατ', αὐτὰρ ἐγὼ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον	(15) 3 3 3 3
ὥς τότε μὲν πρόπαν ἡμᾶρ ἐς ἡέλιον καταδύντα	(6) 3 3 3 3

En af de første fire fødder bisyllabisk

αὐτὰρ ἐπεὶ σπεῖσάν τε πῖον θ' ὅσον ἤθελε θυμός	(5) 3 2 3 3
ἔνθεν δὲ προτέρω πλέομεν ἀκαχήμενοι ἦτορ	(5) 2 3 3 3
ἔν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρὶ, ἔπος τ' ἔφατ', ἐκ τ' ὀνόμαζε	(5) 3 2 3 3
ἐξῆς δ' ἐζόμενοι πολιὴν ἄλα τύπτον ἐρετμοῖς	(6) 2 3 3 3
ἦμος δ' ἡέλιος κατέδου καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθεν	(6) 2 3 3 3
ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη οδοδάκτυλος ' Ηώς	(20) 2 3 3 3

καί μοι ταῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' ἐὺ εἰδῶ	(7)	2 3 3 3
νόστον θ', ὡς ἐπὶ πόντον ἐλεύσομαι (-σεαι) ἰχθυόεντα	(5)	2 3 3 3
στῆ α παρὰ σταθμὸν τέγεος πύκα ποιητοῖο	(5)	3 2 3 3 2
τίς, πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆς;	(6)	3 2 3 3
τοίγαρ ἐγὼ τοι, ξεῖνε, μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω(6)	3 2 3 3	
ᾧδε δέ τις εἶπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων	(5)	3 2 3 3
ὧς ἐφάμην, ἠ δ' αὐτίκ' ἀμείβετο δῖα θεάων	(5)	3 2 3 3

To af de første fire fødder bisyllabiske

δὴ τότε κοιμήθημεν ἐπὶ ηγγίνοι θαλάσσης	(5)	3 2 3 2
καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα	(17)	2 2 3 3
... προσηύδων	(6)	2 2 3 3
... φωνήσασ' ... προσηύδα	(7)	2 2 3 3
καλῆ χρυσεῖη, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος	(6)	2 2 3 3
νίψασθαι· παρὰ δὲ ξεστῆν ἐτάννυσε τράπεζαν	(6)	2 3 2 3
ὄφρ' εἶπω τά με θυμός ἐνὶ στήθεσσι κελεύει	(5)	2 3 3 2
σίτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα	(7)	2 2 3 3
ᾧδε δέ τις εἶπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον	(6)	3 2 3 2

Tre af de første fire fødder bisyllabiske

οἱ δ' αἰψ' εἴσβαινον καὶ ἐπὶ κληῖσι καθίζον	(7)	2 2 3 2
ὧς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον	(17)	2 2 3 2

Antal forekomster med

ingen bisyllabiske daktyler	122	41,1 %
højst en bisyllabisk daktyl	203	68,4 %
højst to bisyllabiske daktyler	273	91,9 %

Femte fod

Det antages almindeligvis at de homeriske digte helst undgår bisyllabisk 5. fod, og at den kun forekommer hvor det ville være vanskeligt at undgå, bl.a. i forbindelse med visse navneformer.

Det forekommer mig imidlertid at der kan være en anden forklaring på for det første at der overhovedet findes bisyllabisk 5. fod, og for det andet at den forekommer så sjældent som tilfældet er. Det samlede materiale i de ti undersøgte sange fremgår af bilag E.

En undersøgelse af placeringen af ordet *ἀνθρώπων* gav et meget overraskende resultat i relation til teorien om at man helst undgår bisyllabisk 5. fod. Ordet kan placeres 10 forskellige steder i verset, og en optælling viser følgende:

ANTAL FOREKOMSTER I		IL	OD
— — — — — — — — — — — —		1	15
┌──────────┐ ┌──────────────────────────────────┐		0	0
┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────────────────────────────┐		7	9
┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────────────────────────────┐		0	0
┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────────────────────────────┐		0	0
┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────────────────────────────┐		0	0
┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────────────────────────────┐		2	1
┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────────────────────────────┐		0	0
┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────┐ ┌──────────────────────────────────┐		0	0
		33	28

Det er meget klart at der ikke kan være tale om at den bisyllabiske 5. fod søges undgået, tværtimod placeres ordet *ἀνθρώπων* med stor forkærlighed netop på den plads i verset hvor det medfører “slæbevers”.

I *Odysseens* 9. sang forekommer bisyllabisk 5. fod 28 gange. En nærmere undersøgelse af disse forekomster bringer interessante ting frem. Næsten hver eneste gang hvor der ved hjælp af “slæbeverset” bremses op i beretningen, synes der at være en særlig grund til det:

- 23. *πολλὰι ναιετάουσι μάλα σχεδὸν ἀλλήλησι*
Odysseus fortæller om sin hjemegn og understreger hvor tæt øerne ligger
- 55. *βάλλον δ' ἀλλήλους χαλκήρεσιν ἐγχείησιν*
almindelig kampskildring med særlig opmærksomhed på malmlanserne
- 58. *ἦμος δ' ἥελιος μετενίσσεται βουλυτόνδε*
den længe ventede solnedgang hvor kikonernes angreb ophører

66. οἱ θάνον ἐν πεδίῳ Κικόνων ὑπο δηωθέντες
man ser langt efter de faldne kammerater, men kan intet gøre for dem
73. αὐτὰς δ' ἐσσυμένως προερέσσαμεν ἠπειρονδε
de aser og bakser med skibene for at få dem op på stranden
78. ... τὰς δ' ἄνεμός τε κυβερνήται τ' ἴθυνον
gav nu den lige kurs efter at have været slået ud af kurs
101. ... νηῶν ἐπιβαινέμεν ὠκειάων
skibene skal hurtigt få Odysseus' mænd væk fra fristelserne hos lotofagerne
146. ἔνθ' οὐ τις τὴν νῆσον ἐσέδρακεν ὀφθαλμοῖσιν
ingen havde før virkelig set øen (ὀφθαλμοῖσιν forekommer i alt 19 gange på denne plads i verset, 11 gange andre steder i verset)
151. ... ἐμείναμεν Ἡῶ διαν (formel)
157. ... διὰ δὲ τρίχα κοσμηθέντες
191. οὐδὲ ἔωκει / ἀνδρὶ γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ρίῳ ὑλήεντι
beskrivelsen af kyklopen og hans forfærdende størrelse
196. ... ἀτὰρ αἴγεον ἄσκον ἔχον μέλανος οἴνοιο / ἠδέος
denne vin er vigtig for handlingen, tilhørerne skal lægge mærke til den
200. ... ὥκει γὰρ ἐν ἄλσει δενδρήεντι
242. ... ἀπ' οὐδεὸς ὀχλίσσειαν
selv ikke 20 vogne kunne ase stenen væk fra hulens åbning
262. ... οὕτω που Ζεὺς ἤθελε μητίσασθαι
Zeus bestemte at vi skulle have langvarigt besvær
270. Ζεὺς δ' ἐπιτιμήτωρ ἱκετάων τε ξείνων τε
besværges kyklopen om at respektere gæstevenskabet

273. ... τηλόθεν ειλήλουθας
du er virkelig kommet fra et meget fjernt sted
304. ... θυράων ὑψηλάων
den **enorme** åbning til hulen
306. = 151
346. vinen igen (jfr. 196)!
366. ... Οὐτιν δέ με κικλήσκουσι
Odysseus' list – "tror han mon på den?"
436. = 151
457. εἰπεῖν ὅππῃ κεῖνος ἐμὸν μένος ἤλασκάζει
kyklopen holder på vædderen, så Odysseus netop ikke – endnu – slipper væk
482. καὶ δ' ἔβαλε προπάροιθε νεὸς κυανοπρώροιο
502. ... τίς ... καταθνητῶν ἀνθρώπων
den foretrukne placering af ἀνθρώπων, jfr. tidligere, her også modsætning til kyklopen
510. ... κατεγήρα Κυκλώπεσσι
521. jfr. 502
539. jfr. 482

Disse eksempler tyder på – forekommer det mig – at bisyllabisk 5. fod langt fra at være en fejl som sangeren forsøger at undgå, snarere er et middel til at skabe særlig opmærksomhed om vigtige elementer i fortællingen. Netop fordi disse "slæbevers" bremser fortællingens rytme, må de bruges med skønsomhed. Et krydderi der doseres præcist og velberegnet, ikke en fejl som får sangeren til at se på sine tilhørere med et undskyldende blik.

Bilag A
ODYSSEEN 9. SANG

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
0		P	J	H	H	P	P	O	K	C	O	L	P	H	H	L	J	P	H	K
20	F	N	P	H*	O	H	O	F	H	G	H	D	H	O	F	L	N	L	G	P
40	P	N	L	H	D	L	H	P	H	D	K	P	P	H	P	B*	L	P	H*	N
60	K	D	H	P	N	L	P*	P	N	K	P	L	K	H*	L	P	P	H	O*	K
80	O	O	D	P	F	J	P	L	O	P	K	H	N	K	D	L	D	O	O	P
100	D	L*	C	C	H	H	D	P	J	L	B	N	F	C	G	E	P	B	D	K
120	L	L	L	D	B	D	D	J	J	J	D	H	D	H	L	D	K	E	J	K
140	L	K	N	E	G	L	D*	H	K	H	K	L*	H	D	B	K	P	L*	P	H
160	P	P	P	B	L	P	D	B	H	K	H	P	D	L	B	D	J	H	C	C
180	H	L	P	D	O	D	H	P	D	H	H	N*	H	L	C	L	P*	K	D	L
200	L*	L	B	L	P	N	B	H	L	L	C	O	J	P	L	N	L	P	C	A
220	H	K	B	H	K	H	P	G	N	G	P	L	H	P	H	D	D	L	L	G
240	P	K	F*	F	K	L	M	H	L	F	L	P	G	J	L	H	K	C	P	C
260	H	N	J*	H	H	H	D	N	A	H	K*	K	P	J*	N	D	P	P	M	O
280	N	L	L	O	F	G	L	P	L	J	H	O	P	L	D	P	K	O	D	L
300	P	L	P	H	G*	L	P*	H	O	L	L	M	B	P	K	D	H	B	O	H
320	P	H	D	J	J	L	O	L	P	O	L	B	C	L	L	N	J	L	O	N
340	P	K	L	L	M	K	P*	H	L	J	L	L	H	P	J	J	N	C	N	N
360	J	N	L	O	D	N	N*	E	P	P	C	L	L	G	H	L	D	C	P	D
380	L	C	H	H	N	O	P	L	L	P	H	L	J	G	D	N	D	L	L	L
400	L	O	L	N	O	D	B	D	J	P	D	D	O	P	O	G	H	H	O	D
420	L	L	C	L	O	P	H	P	L	H	O	L	F	P	C	K	P*	H	N	G
440	P	L	H	O	I	H	P	P	P	L	L	D	L	H	H	L	O	D*	P	L
460	H	D	C	L	P	P	P	N	L	G	G	C	H	N	K	H	L	G	J	J
480	P	L	P*	J	H	D	L	L	O	L	J	K	K	P	P	D	J	G	O	O
500	L	L	C*	D	L	H	M	P	O	N	G*	O	G	G	L	P	H	O	D	P
520	F	E*	P	C	B	B	O	N	J	P	K	H	D	O	L	M	N	L	L	P*
540	G	H	P	L	L	P	L	K	K	L	G	H	O	G	L	L	P	P	H	K
560	H	O	C	C	H	H	P													

	II. 1. Sang			II. 6. Sang			II. 9. Sang			II. 16. Sang			II. 19. sang			II. alle 5 sange		
	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III
A	2	0	0.3	2	0	0.4	1	0	0.1	3	0	0,3	1	0	0,2	9	0	0,3
B	5	0	0.8	5	0	0.9	10	1	1.4	8	1	0,9	3	0	0,7	31	2	1,0
C	18	0	2.9	18	1	3.4	39	2	5.5	25	1	2,9	11	0	2,6	111	4	3,5
D	45	0	7.4	36	0	6.8	59	5	8.3	64	7	7,4	38	3	9,0	242	15	7,7
E	10	0	1.6	5	0	0.9	10	0	1.4	5	0	0,6	1	0	0,2	31	0	1,0
F	10	0	1.6	16	1	3.0	21	0	2.9	48	2	5,5	9	0	2,1	104	3	3,3
G	28	0	4.6	34	1	6.4	32	1	4.5	49	0	5,7	24	1	5,7	167	3	5,3
H	101	6	16.5	73	3	13.8	111	8	15.6	121	10	14,0	52	1	12,3	458	28	14,6
I	3	0	0.5	4	0	0.8	5	2	0.7	5	0	0,6	4	0	0,9	21	2	0,7
J	16	1	2.6	19	1	3.6	29	4	4.1	24	1	2,8	14	2	3,3	102	9	3,2
K	35	0	5.7	44	1	8.3	52	4	7.3	57	0	6,6	35	1	8,3	223	6	7,1
L	101	7	16.5	77	2	14.6	76	2	10.7	149	8	17,2	76	2	17,9	479	21	15,2
M	7	1	1.1	5	0	0.9	9	0	1.3	15	1	1,7	9	0	2,1	45	2	1,4
N	32	3	5.2	29	3	5.5	35	1	4.9	56	1	6,5	18	0	4,2	170	8	5,4
O	59	1	9.7	50	2	9.5	73	2	10.2	63	5	7,3	30	3	7,1	275	13	8,7
P	139	7	22.7	112	5	21.2	151	4	21.2	175	12	20,2	99	8	23,3	676	36	21,5
ialt	611	26		529	20		713	36		867	49		424	21		3144	152	

I antal vers
 II heraf * (...2)
 III % af samlet antal

	Od. 1. Sang			Od. 6. Sang			Od. 8. Sang			Od. 9. Sang			Od. 22. Sang			Od. alle 5 sange		
	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III
A	1	0	0,2	4	0	1,2	3	0	0,5	2	0	0,4	3	2	0,6	13	2	0,5
B	7	0	1,6	8	1	2,4	8	0	1,4	17	1	3,0	4	0	0,8	44	2	1,8
C	19	0	4,3	13	1	3,9	26	2	4,4	24	1	4,2	21	0	4,2	103	4	4,2
D	43	1	9,7	34	3	10,3	55	4	9,4	51	2	9,0	33	1	6,6	216	11	8,9
E	2	0	0,5	2	0	0,6	4	0	0,7	4	0	0,7	3	0	0,6	15	0	0,6
F	20	1	4,5	9	1	2,7	14	0	2,4	11	1	1,9	13	0	2,6	67	3	2,8
G	42	0	9,5	18	1	5,4	36	0	6,1	24	2	4,2	30	0	6,0	150	3	6,2
H	54	2	12,2	38	2	11,5	72	7	12,3	82	3	14,5	83	4	16,6	329	18	13,6
I	3	0	0,7	3	0	0,9	7	0	1,2	1	0	0,2	5	0	1,0	19	0	0,8
J	10	4	2,3	15	1	4,5	35	2	6,0	30	2	5,3	15	0	3,0	105	9	4,3
K	26	2	5,9	24	0	7,3	46	2	7,8	37	1	6,5	38	2	7,6	171	7	7,0
L	75	5	16,9	54	2	16,3	84	4	14,3	106	4	18,7	78	5	15,6	397	20	16,4
M	9	0	2,0	6	0	1,8	5	0	0,9	7	1	1,2	3	0	0,6	30	1	1,2
N	19	0	4,3	19	0	5,7	16	0	2,7	34	2	6,0	24	3	4,8	112	5	4,6
O	31	1	7,0	21	0	6,3	52	1	8,9	43	1	7,6	34	1	6,8	181	4	7,5
P	83	4	18,7	63	1	19,0	123	3	21,0	93	7	16,4	114	6	22,8	476	21	19,6
ialt	444	20		331	13		586	25		566	28		501	24		2428	110	

I antal vers
 II heraf * (...2)
 III % af samlet antal

BILAG D

ILIADEN	1.	6.	9.	IALT
Forekomst af - - (% af samtlige vers)				
ingen - -	21.6	20.2	20.6	20.8
max 1 - -	67.9	62.6	60.7	63.6
max 2 - -	93.5	92.8	88.9	91.5
Hyppighed af - - på de første 5 positioner (% af samtlige vers)				
2....	35.8	35.7	39.7	37.3
.2...	36.8	38.8	38.0	37.8
..2..	13.9	16.1	16.8	15.7
...2.	26.5	30.6	31.0	29.4
....2	4.3	3.8	5.0	4.4

ODYSSEEN	1.	6.	9.	22.	IALT
Forekomst af - - (% af samtlige vers)					
ingen - -	17.8	18.7	15.2	21.6	18.2
max 1 - -	57.2	57.7	61.5	63.9	60.4
max 2 - -	91.0	89.1	89.9	92.2	90.7
Hyppighed af - - på de første 5 positioner (% af samtlige vers)					
2....	42.3	38.1	38.2	37.9	39.1
.2...	41.4	46.8	47.3	39.3	43.6
..2..	16.0	19.9	18.7	14.0	17.0
...2.	30.0	27.5	25.1	27.3	27.3
....2	4.5	3.9	4.9	4.8	4.6

FOREKOMSTER AF BISYLLABISK 5. FOD I
ILIADEN 1, 6, 9, 16, 19 OG ODYSSEEN 1, 6, 8, 9, 22

A*	A 107, 189, 202, 216, 250, 370	α 126, 177, 186, 333, 334
χ 175, 192	Z 254, 288, 351	ζ 36, 300
B*	I 77, 99, 240, 337, 340, 427, 460, 463	θ 287, 292, 295, 458
I 557	Π 119, 176, 218, 279, 447, 451, 616, 764, 765, 779	ι 101, 151, 157, 200
Π 572	T 119	χ 403, 414, 440, 457, 465
ζ 114	α 163, 436	M*
ι 55	ζ 138, 188	A 339
C*	θ 140, 297, 327, 338, 358, 393, 400	Π 647
Z 233	ι 23, 58, 73	ι 521
I 500, 503	χ 45, 394, 419, 485	N*
Π 636	I*	A 232, 472, 548
ζ 259	I 137, 279	Z 180, 380, 385
θ 48, 100	J*	I 548
ι 502	A 11	Π 729
D*	Z 376	ι 191, 366
I 168, 417, 426, 633, 684	I 49, 80, 405, 446	χ 78, 134, 298
Π 111, 172, 217, 530, 541, 593, 648	Π 702	O*
T 25, 114, 403	T 236, 276	A 226
α 167	α 36, 42, 241, 427	Z 123, 138
ζ 89, 157, 160	ζ 125	I 150, 292
θ 188, 263, 359, 552	θ 29, 497	Π 201, 306, 384, 583, 756
ι 146, 457	ι 262, 273	T 98, 279, 344
χ 422	K*	α 219
E*	Z 232	θ 126
F*	I 126, 155, 268, 297	ι 78
Z 71	T 210	χ 237
Π 181, 397	α 102, 351	P*
α 165	θ 35, 377	A 21, 74, 157, 291, 425, 497, 499
ζ 124	ι 270	Z 128, 210, 349, 382, 477
ι 242	χ 139, 260	I 144, 286, 468, 645
G*	L*	Π 16, 76, 144, 158, 329, 392, 435, 513, 547, 567, 711, 723
Z 14	A 14, 152, 333, 373, 386, 438, 600	T 62, 103, 117, 124, 221, 229, 314, 391
I 218	Z 160, 173	α 29, 183, 209, 283
T 297	I 328, 663	ζ 324
ζ 8	Π 40, 95, 187, 257, 332, 490, 788, 862	θ 201, 228, 519
ι 304, 510	T 52, 131	ι 66, 196, 306, 346, 436, 482, 539
H*		

χ 291, 333, 391, 448, 480,
492